

ÎN PARTENERIAT CU AFDPR
subfiliala Sighetu Marmăției

DE MARAMUREȘ
Gazeta

Eroii

ACEASTĂ PUBLICAȚIE
A APĂRUT CU SPRIJINUL
CONSILIULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ

REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE

NR. 24 - august 2012

Rezistență
anticomunistă

Se distribuie gratuit împreună cu

DE MARAMUREȘ
Gazeta

BASARABIA în GULAG

Într-o singură noapte, peste 30.000 de persoane au fost ridicate de NKVD. Unii au fost arestați, alții deportați în Siberia. Furia comunistă a înghițit cetățenii de-a valma: dacă nu erau găsiți unii, erau luați alții în locul lor, nu conta nimic, de la copiii de un an, la bătrâni imobilizați la pat. Contau numai rezultatele ce trebuiau raportate tatucului Stalin și semnalul de frică și forță ce trebuia transmis populației. O dramă care a măcelărit mii de suflete: unii au murit pe drum, alții în pustietatea Siberiei, familii despărțite, copii ajunși la orfelinat, suflete schingiuite și minți întunecate de durere.

Drumul spre punctele de destinație a durat vreo două-trei săptămâni. Condițiile erau îngrozitoare. În plină vară, ei duceau lipsă de apă potabilă, fiecare revenindu-i doar câte 200 grame de apă pe zi, iar de mâncare li se dădea doar pește sărat. La fiecare oprire a trenului, în câmp se aruncau cadavre, care, fie că erau îngropate sumar, fie că erau lăsate ca hrană animalelor. Pe parcursul drumului, deportaților nu le-a fost acordată nici o asistență sau consultație medicală. Astfel, în vagoanele murdare și fără asigurarea celor mai elementare condiții sanitare s-au răspândit diverse boli infecțioase și mulți suferinzi au decedat din această cauză. La unele gări feroviare, câtorva persoane li se permitea să iasă pentru câteva

minute afară, la aer curat. Cineva era trimis după apă potabilă. În cazul tentativelor de evadare, imediat se dădea ordinul de împușcare, astfel că nu era nicio posibilitate reală de a scăpa din acel tren al morții. Contingentul deportat era distribuit în felul următor: capul familiei, arestat, era izolat de soție și copii și dus în lagărul de muncă forțată, în Gulag. Ceilalți membri ai familiei erau trimiși în Siberia sau Kazahstan. Cei deportați în Siberia sau Kazahstan, de la copil la bătrân, erau repartizați la muncă în întreprinderile industriei silvice, în sovhozuri și în cooperative meșteșugărești. Pentru munca depusă nu erau remunerați echitabil, ci li se achita doar un minimum necesar pentru trai.

După decenii de ocupație străină și teroarea Primului Război Mondial, Basarabia și Bucovina s-au bucurat numai puțin peste două decenii de revenirea în sânul mamei. În urma semnării Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, Basarabia este revendicată de sovietici drept zona lor de influență. Astfel, la 28 iunie 1940, Armata Roșie ocupă Basarabia, precum și Bucovina de Nord și ținutul Herței. Drept urmare, este creată Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM), la 2 august 1940. Numai 6 din cele 13 raioane ale RSSM intră în componența RSSM, iar județele basarabene – Ismail și Cetatea Albă din sud și o parte a județului Hotin din nord – sunt incluse în cadrul Ucrainei Sovietice. Basarabia cunoaște astfel încă din anii 1940-1941 experiența sovietizării și comunizării.

Primele victime ale regimului comunist au fost 1.122 de persoane, arestate în perioada 28 iunie - 4 iulie 1940, constituind foști funcționari ai statului român sau suspecți de colaborare cu administrația română, așa cum reiese din raportul Comisiei Prezidențiale privind analiza dictaturii comuniste din România.

În următoarele luni au fost arestate alte cca. 2.000 persoane, majoritatea fiind lucrători ai căilor ferate, în care regimul sovietic nu avea încredere. Cele mai importante arestări ale populației locale vor avea loc în ajunul atacului german asupra Uniunii

86.604 persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței au fost arestate sau deportate în primul an de ocupație sovietică.

Sovietice din iunie 1941. La 31 mai 1941, împunătorul Moscovei pentru arestarea sau strămutarea elementelor indezirabile. Erau vizați în special legionarii, liberali, țăraniști, marii latifundiați sau țărani înstăriți, comercianții, militarii.

Operațiunea majoră de arestare și deportare a fost stabilită pentru noaptea de 12 spre 13 iunie 1941, fiind vizate 32.423 de persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței. Dintre acestea, 6.250 urmau să fie arestate, iar 26.173 – deportate. În raportul din 14 iunie 1941 despre rezultatele operațiunii, înaintat lui Stalin, Beria și Molotov, se constată că numărul celor arestați și deportați a scăzut de la cifra inițială de 32.423 persoane la 31.419. Cum se explică această diferență și ce relevanță are această micșorare a listei inițiale? În raportul Comisei prezidențiale se arată că: „Avem date în acest sens numai în legătură cu Basarabia – 1.183 reușesc să evite tragedia care îi aștepta. Dintre aceștia, trei persoane au reușit să se ascundă, 133 n-au fost arestate din motive de boală, 318 și-au schimbat în ajun domiciliul, iar 829 au scăpat, retrăgându-li-se învinuirile ad-hoc, „din cauza insuficienței materialelor compromițătoare”.

Astfel, din RSSM au fost arestați și deportați în noaptea de 12 spre 13 iunie 1941 – 18.392 persoane, iar din celelalte teritorii românești

anexate la 28 Iunie 1940 – 11.844 persoane. După estimările guvernului antonescian, 97 la sută dintre cei arestați și deportați în 12-13 iunie 1941 erau români, o estimare care nu rămâne decât un truc propagandistic în plin război împotriva bolșevismului. În total, în primul an de ocupație sovietică au avut de suferit – prin arestare sau deportare – nu mai puțin de 86.604 persoane din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței.

O dată cu atingerea liniei Nistrului de către Armata Roșie în martie 1944, basarabienii sunt eliberați treptat din armata română și trimiși acasă. Mulți dintre ei vor fi înrolați imediat de către sovietici și vor lupta împotriva Germaniei până în mai 1945, servind drept „carne de tun” în prima linie a frontului. România va pierde iarăși teritoriile sale din Est, de data aceasta cu acordul Statelor Unite și Marii Britanii care, din considerente geostrategice, recunosc legitimitatea hotărâului sovietic de la 22 iunie 1941.

Deportaților le era permis să ia câte 10 kg de fiecare persoană, numai că, de multe ori, tot ce era mai de preț sau mai util în bagajele celor deportați le împărțeau între ei cei care i-au ridicat în miez de noapte. Îndată, erau urcați în camioane sau chiar - în unele sate - în căruțe, fiind duși până la gara de trenuri.

În stațiile de cale ferată, membrii fiecărei familii erau separați în felul următor: capii de familie într-o parte, tinerii peste 18 ani în altă parte, iar femeile cu copii mici și bătrânii - aparte. A urmat imbarcarea în vagoanele de marfă, câte 70-100 persoane, fără apă și hrană. Pe vagoane scria: Tren cu muncitori români care au fugit din România, de sub jugul boierilor, ca să vină în raiul sovietic. Ieșiți-le în cale cu flori! sau Emigrați voluntari.

Secetei, deportărilor și arestărilor, comuniștii le-au mai adăugat o „armă”: foametea. Seceta din anii 1946, cotele foarte mari pretinse de comuniști și lipsa alimentelor au generat un genocid fără precedent.

Morți de foame, cadavre pe care nu mai avea cine să le îngroape, disperare, umilință. Pe scurt, coordonatele unui genocid controlat și premeditat de comuniști.

Sovietizarea și comunizarea Basarabiei este reluată imediat după intrarea Armatei Roșii în provincie în martie 1944. Capitala este fixată temporar la Soroca, unde își fac loc de reședință organele de stat și de partid ale RSSM, evacuate în interiorul Rusiei la începutul războiului. După 23 august 1944, autoritățile Moldovei sovietice se stabilesc, de data această pe următoarele aproape 5 decenii, la Chișinău. Naționalizarea industriei și colectivizarea agriculturii după modelul sovietic clasic sunt continuate în plină forță. Cea mai importantă sarcină era cea a colectivizării, întrucât majoritatea populației era rurală, atașată proprietății private și nu dorea să intre în colhozuri. Inițial, puterea sovietică a adoptat strategii mai mult sau mai puțin pașnice, prin diferite înlesniri, șantaj sau presiuni. Acestea însă nu au avut sorți de izbândă și în iarna anului 1946/1947 puterea sovietică a declanșat o foamete în masă cu scopul terorizării populației recalcitrante. În total, după estimările făcute de istoricul Mihai Gribincea pe baza documentelor de arhivă, numărul victimelor foametei din anii 1946-1947 se ridică la cel puțin 216 000 persoane. Pentru prima dată în istoria provinciei au fost înregistrate cazuri de canibalism.

Care au fost cauzele foametei? Istoriografia sovietică a susținut că de vină erau condițiile climatice, seceta care a bântuit cele mai productive zone agricole din URSS, inclusiv Moldova. Responsabilitatea factorului administrativ, al puterii sovietice în ansamblu, a fost recunoscută într-un tratat de istorie abia în plină Perestroikă, în 1988.

Este adevărat că una dintre cauzele foametei a fost seceta care a afectat RSSM în 1946 (ca de altfel și cea mai mare parte a URSS și a Europei), dar responsabilitatea pierderilor

„Pentru țărani pământul e sfânt, pentru pământ țăranul a luptat și o să lupte toată viața... În '46 eu aveam 14 ani. Și s-a declanșat tragedia cea mare a poporului moldovenesc, firește și a familiei noastre. Noi am fost cinci la părinți, însă doi mai făceau

serviciul militar. Acasă rămăsese mama, tata, sora și doi frați – eu și Pavel. Pricina care a prăpădit atâta lume a fost că ne-au curățat toate rezervele.

N-aș da vina pe nimeni, dar nici adevărul nu-l pot tăinu: soldații ne-au măturat ultimele rămășițe de orz din pod. În casa noastră bătrânească s-au încarțiruit 12 soldați într-o cameră și încă 12 – în cealaltă. Apoi iată, ostașii ceia – și numai „ai noștri”, da și toți ceilalți care erau pe la case – hrăneau caii, da nu se uitau la oamenii din sat. Poate că dacă ne lăsau cele câteva puduri de orz din pod, mai ieșeam cumva din nevoi, da așa ni le-au luat și când a mai dat și năpasta asta de secetă, lumea a rămas fără nimic.”

Alexei Guzun din satul Chițcani, raionul Telenești

Omorâți prin înfometare!

Sursă:
Raportul final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România, p.584-586.

Coval, nu considera necesar salvarea vieților omeniești. Drept dovadă este faptul că în perioada foametei din cei doi ani, 1946 și 1947, au fost înregistrate 389.000 cazuri de distrofie, dintre care 240.000 numai în perioada februarie-martie 1947.

În condițiile în care existau ordine directe de la Moscova de a ajuta populația, este foarte straniu cum autoritățile locale puteau să sfideze directivele de la centru – și asta în plină epocă stalinistă. Prin urmare, se poate presupune o complicitate a Chișinăului și Moscovei în înfometarea oamenilor, autoritățile centrale jucând, „de ochii lumii”, rolul de salvator, în timp ce puterea locală trebuia inevitabil să-și asume rolul de „țap ispășitor”. Se poate afirma, în egală măsură, că foametea din anii 1946 și 1947 a constituit un instrument pentru puterea comunistă de a grăbi ritmul colectivizării agriculturii. Astfel, cei care intrau imediat în colhoz, erau ajutați cu produse alimentare, iar cei care refuzau – erau lăsați să moară de foame. Cu toate acestea, foametea nu a determinat schimbarea radicală a atitudinii populației locale față de puterea sovietică. A fost nevoie de organizarea unei operațiuni de deportare în masă de o amploare mult mai mare decât cea din iunie 1941, pentru a înfrânge spiritul de rezistență al țăranilor față de procesul de colectivizare al agriculturii.

„La noi, la Bădrăganii-Vechi, raionul Edineț, au fost cazuri grave de tot. S-au mâncat frate pe frate și, peste câțiva ani, cei rămași în viață și-au ieșit din minți... Prin martie-aprilie [1946] a început criza. Tata a încercat să ascundă prin grajd la vacă, prin alte părți, dar cei cu scuturatul au cotrobăit pretutindeni, cu furca și cu vergeaua de fier ne-au găurit toate acareturile de-a mărunțelul... Cel mai tângă îți era că ne-au «vândut» oamenii de sat, cu care ai cunutat și-ai botezat, cei cu care-ai holteit și ai păscut bobocii și vitele – de cei din raion nici nu mai ziceai nimica... În '46 s-au suit fără sinchiseală în pod și au măturat tot puținul agonisit cu greu – da, e adevărat, nu se făcuse roada vara și toamna, dar, totuși, ne trăgeam zilele cu ce ne-ar fi lăsat, măcar niște cioturi de păpușoi pentru un cir de mămligă cu un pumn de făină la un ceaun de apă. Dar așa – au pustiit totul, și nu străinii, da chiar de-ai noștri, cei de sat, ieșindu-se din piele ca să fie la nivelul cerințelor înaintate de raion!”

Victor Volcinschi, născut la Bădrăganii-Vechi, raionul Edineț

MASACRELE de la LUNCA și FÂNTÂNA ALBĂ

Ilie Horoșinski, un participant direct la Masacrul de la Lunca, citat în cartea "20 de ani în Siberia-Amintiri de viață", a Aniței Nandiș Cudla, scrie că: "Adunarea a fost pe malul Prutului, pe țarina Cotenilor, sub dealul cel mare. Acolo, după multă așteptare, ne-am strâns cam mulțșori, cam prea mulți pentru scopul în care eram adunați. Am așteptat să ne vie o iscoadă, după cum ne-a fost înțelegerea, care să ne conducă înspre granița românească. În sfârșit, văzând că nu mai vine nimeni, am plecat singuri, cu nădejdea în Dumnezeu și cu cele 30 de arme, 25 de revolvere, 8 grenade și o pușcă-mitralieră ce o aveam cu noi. Am luat-o spre malul Prutului în jos, mergând până la vale de Tureni Marmornița, pe unde am trecut Prutul și am luat-o așa razna înspre Herța. Cam prin dreptul comunei Tărăsăuți și Nousuliță am încercat să trecem din nou Prutul, de această dată pentru a trece granița în România. După socoteala noastră, pichetele grănicerilor ruși rămăseseră în urma noastră. Dar unde nu-i noroc, nu-i, căci numai după câțiva pași am auzit cu groază o împușcătură de mitralieră. Conducător nu aveam și deci, nefiind niciunul dintre noi care să cunoască granița, am rămas toți năuci. Nu știam încotro s-o luăm. Grănicerii ruși ne-au simțit și trăgeau cu mitralierele în plin. Pentru a putea nimeri mai bine prada, aruncau rachete, iar câinii dresați s-au repezit asupra noastră. Zăpada era mare, încât ne afundam în zăpadă până-n gât. O parte, cei mai mulți, au luat-o pe granița Prutului, tocmai în raza puștilor-mitraliere. Dintre aceștia, puțini au rămas teferi, câțiva, restul, răniți și morți. O parte din noi, printre care și eu, am trecut pe partea dreaptă a Prutului, trecând astfel frontiera".

Din cauza foamei, terorii și ocupației satanice comuniste, românii din Basarabia și Bucovina încercau să se salveze venind în Patria Mamă. La 19 noiembrie 1940, 40 de familii (105 persoane) din localitatea Suceveni au încercat să treacă granița, noaptea, la Fântâna Albă. Surprinși de patrulile sovietice, a avut loc o confruntare în care 3 au fost uciși, 2, răniți și capturați de sovietici. Restul grupului (inclusiv 5 răniți) a reușit să ajungă la Rădăuți. Drept represalii, autoritățile sovieto-ucrainene au ordonat arestarea și deportarea tuturor rudelor celor 105 de persoane în Siberia. A urmat o altă încercare de refugiere în România a peste 100 de persoane din localitățile Mahala, Ostrița, Horecea și alte câteva sate, aceștia având mai mult noroc și reușind să treacă în România. Aceasta a dat încredere și altor oameni, de aceea în noaptea de 6 februarie 1941 un grup de 500 de persoane din satele Mahala, Cotul Ostriței, Buda, Șirăuți, Horecea-Urbana și Ostrița a încercat să treacă în România. Oamenii au fost surprinși însă și atacați cu rafale de mitralieră din mai multe direcții. Au fost uciși foarte mulți, inclusiv organizatorii N. Merticar, N. Nica și N. Isac. 57 de persoane au reușit totuși să se refugieze în România, dar alții 44 au fost arestați și acuzați că ar fi fost membri ai unei organizații la o contrarevoluționare. La 14 aprilie, 1941, 12 dintre ei au fost condamnați la moarte, iar restul de 32, la 10 ani de muncă forțată și pierderea drepturilor civile pentru 5 ani. Ca și în cazurile anterioare, toate rudele lor au fost considerate trădătoare de țară, arestate și deportate în Siberia.

La începutul anului 1941, NKVD a lansat zvonuri potrivit cărora sovieticii ar fi permis trecerea graniței în România. Drept urmare, la 1 aprilie 1941, un grup mare de oameni din mai multe sate de pe valea Siretului (Pătrăuții de Sus, Pătrăuții de Jos, Cupca, Corcești, Suceveni), purtând în față un steag alb și însemne religioase (icoane, prapuri și cruci din cetină), a format o coloană pașnică de peste 3.000 de persoane și s-a îndreptat spre noua graniță sovieto-română. În poiana Varnița, la circa 3 km de granița română, grănicerii sovietici i-au somat să se oprească. După ce coloana a ignorat somația, sovieticii au tras în plin cu mitraliere, încontinuu, secerându-i. Supraviețuitorii au fost urmăriți de cavaleriști și spintecați cu sabia.

După masacrul, răniții au fost legați de cozile cailor și târați până la 5 gropi comune săpate dinainte, unde au fost îngropați, unii fiind în viață încă: bătrâni, femei, copii, sugari - vii, morți sau muribunzi. Două zile și două nopți s-a mișcat pământul în acele gropi, până toți și-au dat duhul. Câțiva, „mai norocoși”, au fost arestați de NKVD din Hliboca (Adâncata) și, după torturi înfiorătoare, au fost duși în cimitirul evreiesc din acel oraș și aruncați de vii într-o groapă comună, peste care s-a turnat și s-a stins var.

O listă parțială a victimelor identificate ulterior:

Din comuna Carapciu: Vasile, Gheorghe și Cosma Opaț, Gheorghe, Vasile și Cosma Tovarnițchi, Nicolae Corduban.

Din satul Cupca: Ioan Belmega, Ioan Gaza, Mihai Țugui, Arcadie Plevan.

Din satul Dimca (Trestiana): Petre Jianu a lui Ion, Vasile și Petre Cimbru, Nicolae Drevariuc.

Din comuna Suceveni: Dragoș Bostan,

Constantin Sucevean, Titiana Lipăștean, Gheorghe Sidoreac.

Din comuna Iordănești: Nicolae Halac a lui Simion, Ion Halac a lui Dumitru, Dumitru Halac a lui Grigore, Dumitru Opaț a lui Mihai, Constantin Molnar.

Din comuna Pătrăuții de Jos: Zaharia Boiciu, Ana Feodoran a lui Simion, Gheorghe Feodoran a lui Gheorghe, Teodor Feodoran a lui Gheorghe, Maței Gavriiuc, Ion Pătrăuceanu a lui Ilie, Ștefan Pavel a lui Petru, Rafila Pojoga.

Din Pătrăuții de Sus: Constantin Ciucureanu, Arcadie Ursuleanu, Gheorghe Moțoc.

Numărul exact al victimelor nu s-a aflat și probabil nu se va mai afla vreodată. Conform datelor arhivate de autoritățile sovietice, 20 de persoane au fost ucise în încercarea de a trece granița, printre care bătrâni, femei și copii. Conform listelor realizate mai târziu, numărul victimelor din doar șase sate bucovinene era de 44 de persoane (17 din Pătrăuții-de-Jos, 12 din Trestiana, 5 din Cupca și 5 din Suceveni, 3 din Pătrăuții-de-Sus, 2 din Oprișeni). Alte estimări ale martorilor locali dau un număr între 200 și peste 2000 de victime, ucise direct de mitraliere, altele rănite și ucise apoi cu lovituri de sabie și hârleț sau îngropate de vii.

O relatare a evenimentelor este făcută de către unul din puținii martori oculari care au supraviețuit, Gheorghe Mihailiuc (născut în 1925, acum profesor de liceu pensionar), în cartea sa, „Dincolo de cuvintele rostite”, publicată în 2004, la editura Vivacitas din Hliboca. Mihailiuc descrie ce s-a întâmplat la Fântâna Albă pe 1 aprilie 1941 ca pe un „masacru”, un „genocid”, și un „măcel”.

După masacrul a fost declanșată o operațiune vastă de represalii. Astfel, în noaptea zilei de 12 spre 13 iunie 1941, peste 13.000 de români au fost ridicăți din casele lor și deportați în Siberia și Kazahstan. Au supraviețuit puțini. Ca rezultat al emigrărilor, deportărilor și asasinatelor, populația românească a regiunii Cernăuți a scăzut cu 75.000 de persoane între recensământul românesc din 1930 și primul recensământ Sovietic în 1959. S-a afirmat că aceste persecuții au făcut parte dintr-un program deliberat de exterminare a populației românești, planuit și executat de regimul sovietic.

Subiectul masacrului de la Fântâna Albă a fost considerat tabu până în anii '90, fiind interzisă de autoritățile sovietice și ulterior de cele ucrainene orice referire sau comemorare a lui. Doar din anul 2000, autoritățile au permis oficierea unui parastas pentru odihna românilor care și-au dorit doar să trăiască în România.

Numai în noaptea de 6 spre 7 februarie a îndepărtatului an 1941, în localitatea Lunca din Ținutul Herța, au fost secerăți de gloanțele grănicerilor sovietici peste 300 de români din satele Boian, Ostrița Herței, Horecea Mănăstirii, Horecea Urbană, Plaiul Cosminului, Ceahor, Corovia, Mahala, care se îndreptau spre România. Trupurile neînsuflețite ale românilor au fost aruncate în trei gropi mari, acolo în luncile Prutului, însă, din păcate, doar o singură groapă a fost descoperită. Câteva luni mai târziu, mii de oameni au fost secerăți la Fântâna Albă.

20 DE ANI ÎN SIBERIA

Anița Nandiș Cudla era o femeie cu 3 clase primare și un suflet cât „o istorie națională”. Unul dintre milioanele de țărani simpli care, instinctiv, se ghidează după dragostea de Dumnezeu, de Țară și de familie. Povestea ei de viață, pe care a scris-o și a lăsat-o mărturie, bate orice SF și orice scenariu de film. Fără să vorbească măcar odată despre demnitate, curaj, cinste sau să pronunțe numele ciumei roșii, țărancă simplă din Bucovina le experimentează, vreme de 20 de ani, în pustietatea Siberiei.

„Prin câte poate trece o ființă ominiască fără să-și dea siama”... Așa începe una dintre cele mai strălucite lecții de demnitate și una dintre cele mai prețioase cărți. Anița Nandiș Cudla, o țărancă simplă din Mahala, Bucovina, și-a scris „amarul” pe hârtie și i-a cerut unui nepot să îl aducă în România. Era încă plină eră comunistă. Manuscrisul a ajuns însă în țară, iar în 1991 a fost expedit, împreună cu o scrisoare, pe adresa Editurii Humanitas. Autoarea murise, dar povestea ei era acum făcută publică.

Născută în 1904, într-o familie curat românească, de oameni harnici și gospodari, a fost singura fată într-o familie cu șase băieți. În 1914, când a izbucnit primul Război mondial, Anița avea 10 ani și, împreună cu familia, a trăit teama și fuga din calea „moscalilor”, rușii despre care auzise că prăpădesc totul în cale. În una dintre aceste năvăliri ale „moscalilor”, mama Aniței este bătută cu un bici care avea agățat la capăt bile de fier „cât o nucă”. După această bătaie, femeia nu se va mai ridica niciodată din pat, iar Anița se va simți întreaga viață răspunzătoare de soarta mamei. La numai 16 ani, Anița se mărită cu Chirică Cudla, un sătean tot din Mahala, și încep să-și întemeieze încet o gospodărie frumoasă. Au și trei băieți: Mitruță, Vasile și Toader, iar Anuța o aduce pe mama sa în casa ei, pentru a o putea îngriji mai bine. Între timp, frații ei își continuă studiile și mulți ajung profesori universitari peste

hotare - Londra, Strasbourg, sau medici, șefi de spital la Cernăuți.

Cu câteva zile înainte de deportări, unul dintre frații Aniței, Florea și-a îndemnat sora și cumnatul să-l urmeze în România. Chirică Cudla s-a întors însă din drum, neavând putere să-și lase agoniseala de-o viață. În noaptea de 13 iunie, întreaga familie a fost deportată. Mama ei, fiind imobilizată la pat, a fost abandonată singură, în casă. Încă de la urcarea în tren, bărbații au fost despărțiți de femei. Soțul

ei urma să moară în scurt timp într-un lagăr, iar ea, împreună cu cei trei copii, cel mai mare în vârstă de 14 ani, s-au înghesuit într-un vagon, aproape de geam. La trecerea prin gară, Anița a scris pe o batistă albă un mesaj, îi ruga pe vecini și cunoscuți să aibă grijă de mama ei, iar mamei îi spunea să nu aibă grija lor, Dumnezeu o are. Și așa, rugându-se pentru putere la Bunul Dumnezeu a reușit să supraviețuiască drumului infernal până în Siberia. Acolo, în condiții inumane, cu rație de 700 de grame de pâine pe zi pentru

La trecerea prin gară, Anița a scris pe o batistă albă un mesaj, îi ruga pe vecini și cunoscuți să aibă grijă de mama ei, iar mamei îi spunea să nu aibă grija lor, Dumnezeu o are. Și așa, rugându-se pentru putere la Bunul Dumnezeu a reușit să supraviețuiască drumului infernal până în Siberia. Acolo, în condiții inumane, cu rație de 700 de grame de pâine pe zi pentru cei care munceau și 300 pentru cei care nu ieșeau la muncă, au trăit patru persoane.

„Prin câte poate trece o ființă ominiască fără să-și dea siama”...

cei care munceau și 300 pentru cei care nu ieșeau la muncă, au trăit patru persoane. Își făceau „ceai”, adică apă fiartă, stând la rând la sobă, și țineau pâinea în gură, ca și o bomboană, gândindu-se că așa se satură mai bine. Apoi a învățat să culeagă „iadele”, un fel de fructe de pădure, ca să scape de boală, să împletească haine din resturi de funcii și din blană de „oleni” – câini.

Bolnavă de icter, nu putea ieși la muncă, motiv pentru care a fost condamnată la 2 luni de închisoare. Încet, băieții au crescut și munceau la pescuit, o muncă extrem de grea și riscantă. Apoi i s-a dat voie să scrie rudelor, așa a aflat vești despre frați și despre cum s-a stins scumpa sa mamă. Băieții săi au început să facă demersuri pentru a afla vești despre tatăl lor, apoi pentru a cere explicații despre arestarea lor. Așa au aflat că au fost deportați pe

motiv că tatăl lor ar fi fost primar. De fapt, era vorba de fratele tatălui lor. Pentru o încurcătură, au stat 20 de ani în Siberia. În sfârșit, au fost reabilitați și lăsați să plece acasă, dar aici au constatat că nu mai aveau nimic. Fiul mijlociu s-a întors de bună voie în Siberia, de această dată ca om liber, unde a muncit doi ani pentru ca familia să-și răscumpere propria casă. După exact douăzeci de ani, în aceeași zi și aceeași lună în care au fost deportați, au reintrat în casa natală.

28-iunie-1940-București. Zi de doliu național, răpirea Basarabiei

„Era pe la amiază și noi lucram cu toții afară. Eu măturam prin ogradă, iar tata clădea niște fân cu Emil. Deodată am auzit un huruit și am văzut venind spre noi o mașină mare. S-a oprit la poartă și dintr-însa au coborât vreo patru soldați și președintele Sovietului sătesc. I-au poruncit tatei ca să ia câte ceva și să se suie în mașină”.

Margareta Cemârțan, fiica lui Nicolae și a Dochiței Spănu, s-a născut în 1942, la 19 noiembrie, la Mihăilenii Vechi, Râșcani, județul Bălți. La numai doi ani neîmpliniți își pierde mama. În 1945 îi este arestat bunelul – Grigore Spănu, dus la închisoarea de la Briceva, și acolo omorât pentru că și-a dat 3 feciori în armata română.

Amintiri din infernul de gheață

În 1949 este deportată în Siberia împreună cu bunica Sofia, tatăl și fratele Emil. Deportarea familiei sale este descrisă în cartea „Să nu ne răzbunați - Mărturii despre suferințele românilor din Basarabia”: „Era pe la amiază și noi lucram cu toții afară. Eu măturam prin ogradă, iar tata clădea niște fân cu Emil. Deodată am auzit un huruit și am văzut venind spre noi o mașină mare. S-a oprit la poartă și dintr-însa au coborât vreo patru soldați și președintele Sovietului sătesc. I-au poruncit tatei ca să ia câte ceva și să se suie în mașină”. Au urmat clipe care i-au rămas în minte pentru totdeauna. După trei săptămâni de drum au ajuns la porțile Siberiei, în Uralu. Prin satele unde oprea trenul, șefii de colectiv veneau să vadă robii. Ei au tot rămas în vagoane până când trenul a fost abandonat și ei au stat o zi întreagă în vagon. Într-un final i-au urcat într-un camion și au ajuns într-un cătun cu 15-20 de case, Orlovka. Acolo au răbdat foame, ger și umilințe. La un moment dat, fratele său reușește să fugă în Moldova. Tatăl său a „îndrăznit” să culeagă grâul care putrezea pe câmp, motiv pentru care a fost condamnat și închis. A urmat pentru Margareta despărțirea de bunica sa și o perioadă cruntă petrecută la orfelinat, unde comuniștii au încercat să-i scoată din suflet credința și românismul. Printr-o întâmplare ciudată, cu greu și după mult

timp, a reușit să se întoarcă acasă, în Basarabia, în 1956.

În 1959 se căsătorește și învață meseria de croitoreasă. În 1960 naște primul fecior Victor-Vitalie, care devine profesor de educație fizică, după studiile făcute la universitatea „Ion Creangă”, gazo-electro sudor și meșter pe metal.

În 1964 părăsește satul de baștină și trece cu traiul la Chișinău. Se angajează ca infirmieră la Spitalul de traumatologie și, în același timp, învață la școala serală. În 1968 termină opt clase și intră la Colegiul de comerț, totodată transferându-și serviciul în această sferă de activitate.

În 1973 se naște cel de-al doilea fecior – Romeo, care apoi absolvă facultatea de Teologie și face masteratul la Iași. În 1974 își mută domiciliul la municipiul Bălți, mai aproape de părinții soțului, unde lucrează în diferite locuri în calitate de cusătoreasă, brodează și costumieră. Totodată este o participantă activă la renașterea identității naționale, fiind membră a FPCD chiar de la început.

În 1996 se reîntoarce cu toată familia la Chișinău. În 1997 se pensionează, dar rămâne cu trup și suflet o mare patriotă, participând la toate mitingurile de protest din Piața Marii Adunări Naționale.

A ridicat „Sabia dreptății”

Arestările membrilor organizației antisovietice „Sabia Dreptății” au început în luna mai 1950. Ion Moraru a fost arestat în satul natal, iar Vasile Țurcanu în timpul examen de „Limba moldovenească” de la Școala pedagogică din Bălți. La 24 noiembrie 1950, conform sentinței Judecătoriai Supreme a RSSM, au fost condamnați pentru activitate antisovietică 10 membri și susținători ai organizației clandestine „Sabia Dreptății”:

EUGEN GUȚU, născut în 1912, s. Drochia, raionul Târnova. În anii războiului, a fost ostaș în Armata Română. Acuzat de „complicitate cu ocupații germano-români” și de activitate antisovietică. Condamnat la 25 ani de detenție în lagăre de muncă silnică cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani și confiscarea averii.

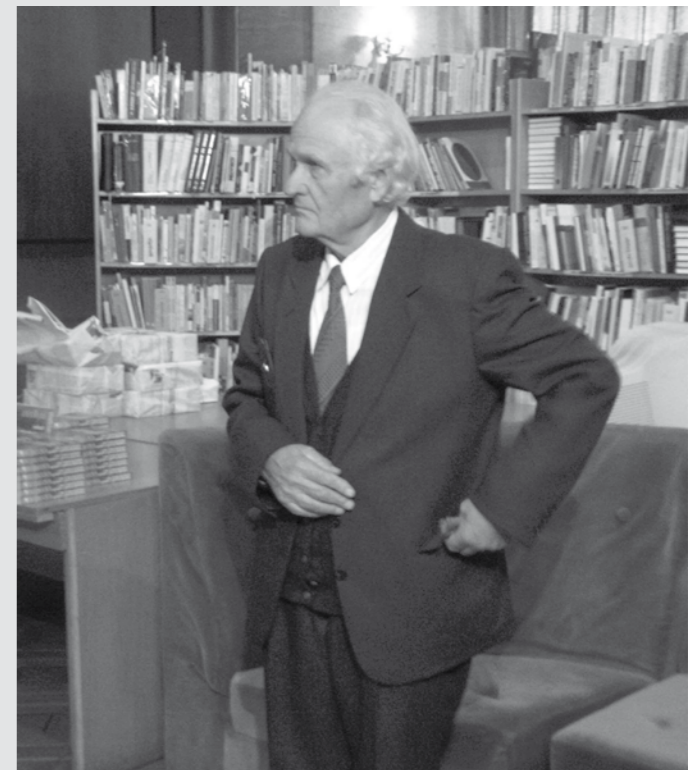
MIHAIL GHEORGHELAȘ, născut în 1915, s. Drochia, raionul Târnova. Acuzat de „complicitate cu ocupații germano-români” și de activitate antisovietică. Condamnat la 25 ani de detenție în lagăre de muncă silnică cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani și confiscarea averii.

PAVEL ISTRATI, născut în 1894, s. Mândac, raionul Târnova. Acuzat de antisovietism și colaborare cu „ocupații germano-români”. I s-a încredințat că în anul 1941 a organizat, împreună cu alți „culaci” din s. Mândac, o primire solemnă „ocupaților români”, în special șefului postului de jandarmi, iar apoi, în anul 1942, „luând cuvântul la o adunare organizată de autoritățile de ocupație, a chemat populația să acorde ajutor armatelor de ocupație în lupta împotriva Armatei Sovietice și a rostit calomnii despre Uniunea Sovietică”. Condamnat la 25 ani de detenție în lagăre de muncă silnică cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani și confiscarea averii.

VASILE OLEINIC, născut în 1904, s. Slănina, raionul Târnova. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

ALEXANDRU BOBEICĂ, născut în 1922, s. Drochia, raionul Târnova. În anii războiului, ostaș în Armata Română. Fotograf în sat. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

ION MORARU, născut în 1929, s. Mândac, raionul Târnova. Învățător la școala primară din s. Șuri. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

PETRU LUNGU, născut în 1930, s. Cotiujeni, raionul Lipcani, elev al Școlii Pedagogice din Bălți. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

VASILE ȚURCANU, născut în 1932, s. Drochia, raionul Târnova, elev al Școlii Pedagogice din Bălți. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

CHIRIL MORĂRESCU, născut în 1916, s. Șuri, raionul Drochia. Paznic la judecătoria populară din raionul Drochia. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

DAVID LEAHU, născut în 1915, s. Drochia, raionul Târnova. Croitor particular. Condamnat la 10 ani privațiune de libertate cu suspendarea drepturilor civice pe un termen de cinci ani.

În conformitate cu art. 33 al Codului penal al URSS, ultimii 5 au fost declarați „deosebit de periculoși social” și după ispășirea pedepsei trebuiau să fie exilați pe un termen de 10 ani în regiuni îndepărtate ale URSS. La 23 august 2010, președintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, a semnat decretul privind conferirea „Ordinului Republicii” unui grup de luptători împotriva regimului totalitar-comunist de ocupație, inclusiv membrilor organizației „Sabia Dreptății”: Ion Moraru, Eugen Guțu (post-mortem), Gheorghelaș Mihail (post-mortem) și Istrati Pavel (post-mortem).

Ion Moraru a fost unul din miile de basarabeni care nu s-au supus comunismului, riscându-și viața. În clasa a VII-a a inițiat o miniorganizație de luptă, intitulată „Sabia dreptății”. Inițial, membrii grupului se considerau un detașament de luptă, numit „Sabia Dreptății”, în cadrul Mișcării de rezistență Arcașii de Ștefan cel Mare. Una din multiplele forme de activitate zilnică ale grupului era scrierea de scrisori sfidătoare în instanțe. Cele mai caustice au fost expediate pe adresa Uniunii Scriitorilor, întrucât cele mai multe minciuni porneau de acolo, și pe adresa lui Stalin, consideram de către frunțașii organizației „căpetenia demonilor”. Toate scrisorile au fost semnate cu „Sabia Dreptății”. Organizația a fost descoperită de către NKVD în 1950.

„Cum erau timpurile pe atunci, am plecat cu «postavca» la Chișinău. Când am venit acasă, mama nu era, un frate era fugit pe deal. Am deshămat vitele și am ieșit la marginea satului unde aveam vie. Acolo era foarte multă lume fugită. L-am găsit eu pe frate și el a zis să plecăm acasă să ne culcăm. La un moment dat, auzim că bate cineva în ușa și zice să deschidem. Eu, când am auzit, am ieșit din casă prin tindă și era o gaură la pod și m-am urcat acolo și am stat două zile ascuns. Mai n-am murit de foame. În beci erau trei butoaie de vin. Veneau cu cârdul și beau și mâncau și noi ne uscam în casă: fratele păzit de soldați, iar eu ascuns în pod. O căutam pe mama. Peste două zile, numa' să se pornească, au găsit-o pe mama și au bătut-o, au chinuit-o soldații. Ne-au urcat în mașină și ne-au dus la Chișinău. Am luat cu noi numai un sac de răsărită și o plapumă.

Tata a fost judecat pe zece ani pentru politică. S-au găsit oameni «buni» care au zis că el i-a scos ochii lui Stalin pe-o fotografie. L-a dus în regiunea Iaroslavl. Pe noi ne-au dus în regiunea Irkutsk. Acolo era un mare chin din cauza unui fel de muște. Eram numai bube pe față. Pe urmă au început a ne da plase pentru față, mănuși... Peste șase ani jumate, în 1956, ne-au dat drumul. Când am venit aici nu ne-au dat voie nici în casă și nici în raion. Pe urmă totuși ne-au dat voie și am intrat într-o casă bătrânească...”

Gheorghe M. Stăvilă (n. 1925 - d. 2009)

„Eu am rămas, nu am plecat în Siberia, pentru că părinții erau la Chișinău cu marfă de vânzare. Noi, copiii, eram cu toți acasă. Unii spuneau că dacă părinții nu vor fi, nu o să ne ia, alții spuneau că o să ne ia. Pe mine m-au învățat să mă duc înaintea lor, să le spun să nu vină. Așa am și făcut. Când am ajuns în Chișinău, părinții erau deja arestați, luați din piață. Înapoi eu m-am întors pe un drum, iar ei pe altul. Nu m-am întâlnit cu ei și eu am rămas. Am umblat fugară vreo 2 săptămâni. Stăteam pe dealuri, prin tufe. Veneau din sat și îmi aduceau puțină mâncare. Apoi cu un frate de-al lui tata ne-au dus la raion și ne-au arătat. Ne-au așezat pe scaun și ne-au întrebat ce vrem. Am zis că vrem să ne ducem la părinți. Ei au zis că o să vină trenul special și o să ne ducă și nu a mai venit.

Părinții au stat în Siberia șase ani. Acolo au fost șase copii. Patru erau mărunței. În 1956 au venit înapoi. Când au venit înapoi, casa era arsă, distrusă. Au stat la mine. Eu eram deja căsătorită și aveam un băiețel. Povesteau că era tare greu. Tata tăia la pădure. Mama lucra ca paznic la vite. Au fost în Tiumeni. Când au venit, au umblat mult până au obținut casa înapoi...”

Serafima Grama (Castraveț) (n. 1933)

Mărturii ale SUPRAVIEȚUITORILOR

„Aveam atunci opt ani. Îmi amintesc că au venit cinci miliționi. Dar mai înainte de dănzii venise cineva și ne-o spus că o să fim ridicăți. Tata avea pământ aici la Schit, îi spunea «Bularga». El s-a ascuns acolo. Mama avea o soră și ea tot se ducea și îi spunea tatei ce fac cu noi. Acu' miliția ceea ne spune că dacă nu vine tata, ne iau pe noi. Eram trei copii și cu mama: eu, Galina Cotruță, Raisa Cotruță și un frate Gheorghe. Așa a și a fost. I-au spus mamei să ne gătim. Pe urmă, sora mamei s-a dus și i-a spus tatei că ne ia și el a venit. Când au văzut că noi am luat și grâu, și grăunțe, tata a luat și a deșertat tot în mijlocul casei și a întrebat unde ne ducem. N-am luat nimic cu noi, în afară de niște purceci mici, pe care i-am tăiat și de la căldură s-au stricat.

Din sat ne-au dus la Chișinău, iar de acolo, ne-au încărcat în vagoane pentru vite și am plecat mai departe. Pe drum ne hrăneau cu ciorbă. Când am ajuns în regiunea Tiumeni (raionul Armezon, satul Kaprali - n.n.), toți închideau ușile și ferestrele; ziceau că vin moldovenii și sunt cei mai răi din lume. Pe urmă, când au văzut că nu suntem așa răi, trăiam bine cu toți...înapoi am venit în 1956, înainte de Crăciun. Când am venit, casa nu mai era. Am tras în Hârtoș la un frate de cruce de al tatei. Tata cu mama au stat la o babă, deoarece mai avea doi copii din Siberia. O soră de-a mamei avea o casă în Schit și ne-a dat-o nouă. Greutăți au fost multe...”

Cornelia M. Popescu [Cotruță] (n. 1941)

„Tata avea 10 ha de pământ, vacă, oi, porc, cai, o casă frumoasă. Casa era în deal în centru, undeva la vreo 300 metri mai la miazănoapte de bar. Tata s-a înscris în colhoz, a dat și căruța cu cai și tot nu i-a ajutat...”

Era ziua de 7 iulie (1949 - n.n.) Eu eram la prășit în câmp. Când am venit seara acasă, un vecin i-a spus tatei ca noaptea să păzească ceapa. Noi eram cinci copii. Cea mai mare era sora Emilia, apoi eu, după mine Petru, Ion și Parascovia. Noi ne-am culcat, da' tata a plecat să păzească ceapa. Pe la ora cinci auzim că bate cineva la ușă. Când am deschis, erau soldați, un ofițer și un om din sat. Le-am dat drumul, ei au intrat, au scos o hârtie și au început să ne citească numele. Au întrebat de tata, da' noi am spus că a plecat la Chișinău cu «postavca». Au pus soldatul cu arma lângă ușă și ne-a spus să stăm pe loc. Noi am început să plângem. Omul cel din sat i-a spus surorii să meargă în grădină, să scoată niște cărtoafe, că o să ne ieie și o să ne ducă. Soră-mea s-o dus după cartofi și a fugit. Ea a scăpat: nu a mers cu noi în Siberia.

Ne-au ținut așa vreo două zile în casă. Așteptau să vină tata. Până la urmă tata

o venit, ne-au încărcat în mașină și ne-au dus la gara din Chișinău. Acolo mai erau cinci persoane din familia noastră. Ne-au urcat în vagoane pentru animale, ne-au încuiat și ne-au dus. Un timp am mers fără ca să ne dea mâncare. Pe urmă au început să ne hrănească cu conserve. Ne-au dus la Krasnoarsk și acolo ne-au dat jos. Noi credeam că ne duc să ne împuște. Însă ei ne-au dus la baie. După baie ne-au urcat iarăși și ne-au dus în regiunea Irkutsk. Acolo ne-au dat jos și am stat o noapte. A doua zi ne-au dus într-un lagăr.

Noi am nimerit într-un club unde iarna am stat 25 de familii. În club era o singură sobă. Femeile au făcut o plită la care făceam mâncare pentru toate familiile. Erau friguri mari atunci. Ajungeau până la -60 grade C. Nici nu știu cum am scăpat. Tata avea niște ruble și ne-a cumpărat pâșișoare, dar lui nu și-a luat. Pe urmă ne-am făcut un bordei și am trăit în el în jur de cinci ani.

Primul an nu aveam cartoafe și ne duceam pe furiș la rusoaice, care stăteau cam la vreo 2 kilometri depărtare de noi. Drumurile de acolo se numeau «lejniovci». Așa se numeau drumurile făcute din lemn peste mlaștină.

Furișându-ne așa odată, auzim un tropot. Noi știam că șeful lagărului merge călare pe cal. Am sărit repede sub «lejniovcă», da' acolo, cum v-am spus, era baltă. După ce a trecut înainte am ieșit murate. Așa am plecat mai departe și am ajuns la o școală. Tocmai erau copii la recreație și învățtoarea stătea pe bancă. Ne-am apropiat de ea și am început a cerși. Ea când ne-a văzut a început să plângă. Ne-a dus în grădină și ne-a dat să scoatem cartoafe. Ne-a hrănit femeia, seara ne-a dat câte două căldări de cartoafe și ceva ruble. De cele mai multe ori însă, mâncam numai ciuperci și beam apă. Munceam mult: smulgeam moh (mușchi - n.n.). Era acolo baltă și muștele ne mâncau de vii: curgea sânge, ni se umfla fața...

Am lucrat în Siberia opt ani (1949-1957-n.n.) Până am fost eliberați, am scris multe cereri la Moscova. Scriam că eram mulți copii, că mama era mamă eroină, dar n-a ajutat...

Când ne-am întors în 1957 în februarie, am trăit la frate, casa era ocupată de colhoz. La început nu vroiam să ne-o întorcă, da' până la urmă, în luna mai, ne-au dat-o înapoi...”

Maria V. Balan [Grate] (n. 1931)

1949

Foamea din 1946 n-a convins țăranul să intre în colhoz. Ca și în alte regiuni anexate recent de Uniunea Sovietică, în RSSM a fost organizată o nouă deportare în masă, după modelul celei din iunie 1941. Acest eveniment tragic a început în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, la ora 2 dimineața și a durat până la ora 8 seara a zilei de 7 iulie.

1951

AL DOILEA VAL DE TEROARE

Conform operațiunii „Iug” („Sud”) era vizată deportarea a 40.850 persoane, dar din diferite motive, a fost înfăptuită strămutarea forțată în Siberia și Kazahstan a 35.796 de persoane, dintre care 9.864 bărbați, 14.033 femei și 11.889 copii. Din totalul familiilor deportate, 7.625 erau considerate „chia-burești”, restul membrilor acestora fiind acuzați de colaborare cu „ocupanții germano-fasciști”, dintre care 305 familii sau cca. 1000 de persoane erau din fosta RASSM, de pe malul stâng al Nistrului. Pe bună dreptate, evenimentul a fost numit ulterior „cea mai mare deportare a populației basarabene”.

Pe de altă parte, trebuie amintit că, așa cum s-a întâmplat cu deportarea în masă din iunie 1941, nu toți cei care au fost incluși inițial în liste au fost deportați. Documentele de arhivă arată în mod concludent că, de această dată, vestea despre planificarea unei operațiuni de deportare a făcut înconjurul provinciei cu săptămâni înainte, grație informației oferite de anumiți reprezentanți ai puterii care și-au înștiințat rudele vizate în acest sens. Autoritățile au încercat, de aceea, să țină în mare secret măcar data desfășurării operației, și din această cauză, unele primării au primit listele abia în ziua operației.

Din totalul de 12.860 de familii incluse inițial în liste, n-au fost ridicate 1.567 familii, iar acest lucru s-a întâmplat din cauze diferite: 274 familii intraseră între timp în colhoz; 240 – au prezentat, chiar în timpul operației de „strămutare”, dovezi documentare care atestau că unii membri ai familiei făceau armata; 35 familii aveau ordine și medalii sovietice; 508 – își schimbaseră domiciliul, iar 105 familii reușiseră să se ascundă.

Au existat ulterior inițiative de continuare a deportărilor, venite din partea autorităților de la Chișinău. De reținut, în acest sens, inițiativa din 16 martie 1951 a lui Leonid Brejnev, prim secretar al PCM, dar conducerea de la Moscova a fost împotriva. Ca soluție de compromis, s-a decis ca familiile incluse pe lista de deportare și care au putut evita pedeapsa să fie impozitate dublu față de perioada precedentă. Alții au avut probleme mult timp în legătură cu admiterea în colhoz, aceasta fiind unica

posibilitate de integrare socială la țară; altfel, țăranii nu puteau să beneficieze de pensii, ajutoare sociale, iar copiii lor riscuau să fie marginalizați și stigmatizați de comunitate.

În urma deportării din iunie 1949, impactul dorit de autoritățile comuniste sovietice a depășit toate așteptările. Acest lucru este adevărat, mai ales în ceea ce privește efectul asupra ritmului de colectivizare în următoarele luni după deportare. Astfel, numai în lunile iulie-

Deportările basarabenilor din 1949 și 1951

Sursa: Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste

noiembrie 1949, cota gospodăriilor țărănești care au intrat în colhozuri s-a majorat de la 32% la 80% din total, pentru ca să se ridice la 97% în ianuarie 1951. Prin urmare, după operațiunea de deportare, numită „Iug”, din iunie 1949, cei care alcătuiau majoritatea populației locale, țăranii, și cei care erau cei mai refractari față de puterea sovietică, sunt nevoiți să-și schimbe atitudinea. Frica de o nouă operațiune, poate de o mai mare amploare, a determinat agricultorii individuali să renunțe la gospodăriile lor și să accepte compromisul cu regimul sovietic, un regim care dăduse de înțeles că nu va cruța nici un fel de protestatar ori rebel. Mai ales că cei deportați în iunie 1949 erau incluși în categoria celor care nu aveau dreptul să mai revină niciodată pe meleagurile natale, conform unei decizii speciale a autorităților de la Moscova.

De data aceasta, baza legală pentru deportări, invocată de regimul sovietic, îl constituia decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 8 martie 1941 „Despre obținerea cetățeniei sovietice de

către locuitorii din Bucovina și redobândirea cetățeniei sovietice de către locuitorii din Basarabia”. Potrivit acestuia, românii basarabeni, fiind declarați cetățeni sovietici, erau responsabili de colaborare cu administrația românească din timpul războiului și astfel „trădaseră patria sovietică”. Documentul în cauză era aplicat și anterior deportărilor din 1949, el fiind invocat în privința românilor basarabeni care se refugiaseră în România după 1944 și au fost forțați să se „repatrieze” în Uniunea Sovietică. De multe ori, autoritățile române au fost complice la „vânătoarea” basarabenilor, dar sunt numeroase cazuri când români simpli și-au riscat viața lor și a familiilor lor, adăpostindu-i pe „fugari”. În 1946, guvernul de la Chișinău înregistrase cca. 40.000 de „repatriați” basarabeni. Ei erau tratați cu mare suspiciune și unii au fost trimiși direct în lagăre de concentrare în Siberia. Unul dintre cazurile cele mai cunoscute în acest sens este Pantelimon Halippa, care după ani grei de Gulag, reușește să revină ulterior la București.

Ultima deportare în masă a populației basarabene a avut loc în noaptea de 31 martie spre 1 aprilie 1951 și a vizat, de această dată, elementele religioase considerate un pericol potențial la adresa regimului comunist stalinist. În cadrul operațiunii, numită „Sever”, au fost arestate și deportate 723 de familii, alcătuind 2.617 persoane. Au fost vizati în primul rând membrii „sectelor” religioase, mai cu seamă cei care se numeau „martorii lui Iehova”.

În ansamblu, la data de 1 ianuarie 1953, în Uniunea Sovietică existau nu mai puțin de 2.753.356 de persoane deportate, printre care se numărau 1.200.000 germani, 316.000 ceceni, 165.000 tătari din Crimeea, 100.000 lituanieni, 84.000 inguși, 81.000 kalmâci, 63.000 karaceeni, 52.000 greci, 45.000 moldoveni/români, 40.000 letoni, 20.000 estonieni, precum și peste 500.000 de persoane aparținând altor 10 naționalități.

După altă sursă documentară, cuprinzând date mai detaliate despre componența etnică a deportaților pentru începutul anului 1953, dar în care figurează doar persoanele cu o vârstă mai mare de 17 ani – care exclude deci copii – situația se prezenta în felul următor: total – 1 820.140 persoane, dintre care 788.975 – germani, 183.445 – ceceni, 163.653 – ucraineni, 111.037 tătari, 75.024 – lituanieni, 56.589 – ruși, 53 019 – kalmâci, 46 303 – inguși, 40 590 – greci, 37 225 – karaceeni, 33 102 – lacți, 31 654 – polonezi, 29 848 – turci, 25 873 – moldoveni (se au în vedere români basarabeni), 20 860 – azerbaidjani, 20 238 – armeni, 19 762 – balcani, 16 070 – estoni, 11 432 – bulgari, 7 169 – georgieni, 6 621 – beloruși, 5 168 – evrei, 4 993 – curzi, 3 459 – uzbeki, 2 074 – cazahi, 1 572 – cabardini, 1352 – găgăuzi, 1 257 – asirieni, 1 237 – tadjici, 1 063 – țigani, 997 – români (se au în vedere cetățeni români sau de proveniență bucovineană), 720 – hemșini, 616 – osetini, 529 – bașkiri, 520 – cuivași, 480 – mordvini, 430 – turcmeni, 339 – kirghizi, 380 – iranieni, 375 careli și fini, 375 – kumâci, 338 – adjari, 313 – avari, 265 – lazi, 212 – karakalpacii, 193 – udmurți, 183 – chehi, 174 – ezidzi, 163 – abhazi, 160 – abazini, 127 – lezghini, 123 – mari, 122 – bureați, 90 – adăgheeni, 74 – maghiari, 61 – austrieci, 59 – nogai, 50 – darghinieni, 721 – de alte naționalități.

VIATA , printre SĂLBATICI

Odată cu deportările, paznicii bucovineni și basarabeni au ajuns într-un ținut de sălbatici unde trăiau niște triburi primitive pe care ei îi numeau "tuzemți" sau "neniți". Aceștia se hrăneau cu carne crudă, de pește, beau sânge de "oleni" – câini și se îmbrăcau cu piei de oleni.

Anița Nandiș Cudla povestește în cartea sa despre viața localnicilor: "Credeau în Dumnezeu în felul lor. Acuma a slăbit și la ei credința, dar pe timpuri, când era țarul Nicolai, aveau turmele lor de oleni și aveau locul lor anumit unde să rugau. Pe un dâmb erau câțiva copaci înalți, aninau pe copacii aceia pei de oleni, aveau și ceva material pe care îl păstrau din moș-ștrămoș și aninau totul pe copaci. Acolo era locul lor de rugăciune și tot acolo dădeau jertfă din turma lor de oleni. Din câți oleni aveau, al șaptea îl dădeau fertfă, făceau foc și-l ardeau". Trăiau pe malul apei, munceau la pescuit, dar niciodată nu se udau și nu se spălau cu apă. Iar morții îi puneau pe niște plute de lemn și îi lăsau pe apă. Jocul lor preferat este descris tot de Anița Nandiș Cudla: "cum șediau jos pe pământ, în șezut, căci ei nu aveau scaune, se tot învârteau roată și ziceau din gură: "cium moiou narta moiou oleni moiou". Asta ar însemna că el are cium, și are și sanie și are oleni".

